

איך לא לחשוב

ביעור חמץ רטורי לפסח עם גלי בת חורין

במה שממילא חשבנו שאנחנו יודעים. כך לעולם לא ניתן ללמוד שום דבר חדש על המציאות.

אם לא חשדתם שהטיעון שלי על בנט מופרך מיסודו, טלו נר והעמיקו אל תוך עצמכם. חפשו במרתפים החשוכים של הנפש את המקומות שבהם משאלת לב שחורה מטה את כושר השיפוט שלכם, פן תדמו, חלילה, לקוראי "הארץ".

נטלתי מאחד ממאמרי ה"דעות" בעיתון "הארץ", ורק שיניתי את השמות. אותו טיעון אווילי הצליח לחלץ מפי מאות הכבשים האובדות ב"הארץ" פעיות פחד ושטנה. אם נבהלתם, זה הזמן לאוורר את כלי החשיבה והשיפוט, לנער אותם היטב ולבער מפני החמץ מניפולטיבי.

ביעור שלישי חמץ הכשל הלוגי

הפתיח בדבר הסיכוי למלחמה אינו טיעון אלא **השערה**. לא רק שלא השלמתי את חובת ההוכחה – עוד בניתי מעליה מבנה שלם של "מסקנות".

זה רק נראה כמו מערך טיעונים, למעשה, זה ההפך המוחלט.

ביעור רביעי חמץ הכשל הרטורי "פנייה לסמכות"

טענתי ש"מומחים" ו"מקורבים" תומכים בתזה, אבל האם הם בכלל קיימים? המשפט "ממקורות בכירים נמסר ש...", לא אומר כלום. לא משנה כמה המקור "בכיר", ה"קביעה" שלו לא שווה כלום אם המציאו אותה.

בעל דעה אמור לשכנע בעזרת נימוקים וראיות בלבד, וכשהם ישנם, לא נחוץ אמון. אדרבה, טיעון שמסתמך על אמון הקורא אינו ראוי לאמון כזה. "שמע האמת ממי שאמרה" – אבל רק אם זו אמת. ואיך נדע? רק בעזרת נימוקים והוכחות. לא על בסיס אמון בכותב או ב"מקור".

ביעור חמישי חמץ היוהרה

במילים כמו "רציונליות נטולת פניות", "כל בר דעת מבין ש...", "גנב הדעת פונה אל הירות הקורא לעשות יד אחת כנגדו. זהו שידול על ידי חנופה (או איום סמוי: מי שלא מסכים, טיפשו), שהופכת את הכותב לכזה באמת. יוהרה היא הפרצה הפנימית שקוראת לגנב הדעת.

ביעור שישי חמץ "ללא כל ספק"

ביטויים כמו "ללא כל ספק", "מסקנה בלתי נמנעת", צריכים לעורר חשד מידי. שהרי לו דברי הכותב היו נכונים מעל לכל ספק ומובילים בהכרח ל"מסקנה בלתי נמנעת", לא היה נחוץ להוסיף זאת. בעל דעה הגון מציע אותה לשיפוט בלי לקבוע שדעתו היא המובן מאליו המוחלט. אם היא אכן הייתה כזו, לשם מה טרח להביעה? המסקנה המתבקשת היא שהכותב אינו ישר ולא ראוי לאמון, ללא כל ספק.

ביעור שביעי חמץ מעגליות הנחת המבוקש

גם אם היה נכון (אינ לי באמת מושג) שבשיקול הקר מלחמה היא המוצא לשימור משטרו של בנט, כל מה שזה אומר הוא **שאם נכון** שבנט מספיק מטורף לפתוח במלחמה רק כדי לשמר את שלטונו, **אז, ורק אז**, היה פותח במלחמה מול איראן. אבל לא רק שלא הצגתי כל הוכחה לכך שהנחה תקפה, אלא שגם הפכתי אותה **למסקנה**: "אינ כל ספק שבנט כיום הוא אחד מהאנשים המסוכנים ביותר לקיומנו...", "ממשלת הזדון הזו שבראשה מטורף חסר עכבות".

מדובר בטיעון מעגלי מושלם: בנט מטורף ולכן יחרר מלחמה עם איראן, ואנחנו יודעים שהוא מטורף,

ביעור ראשון סערת גלי בת חורין

החברה הדתית רואה עצמה כמחזיקה באמת. לכל הפחות, באמת שנובעת מתוך המסורת היהודית שהיא נחלת כלל היהודים. מתוקף אמונה זו, חזקה על הציבור הזה לעשות עבודתו נאמנה כמחנך העם. מה גם שאני אישית מעידה על כך, שכל התורות החילוניות נתגלו באמת כעגלה ריקה – וזאת במקרה הטוב. ברוב המקרים הן לדעתי סוגים של פשע כנגד האנושות.

אבל אתם, הציבור האמוני – האם לא כשלתם במשימתכם להיות עמוד האש לפני המחנה? כיצד קרה שאני ורבים מחברי למדו לראשונה להעריך את האמונה דווקא דרך ההגה הנוצרי ג'ורדן פיטרסון?

ועל כך, עם הרבה אהבה הערכה וכבוד אך מתוך יצר התרסה משועשע, מחזירה את הכדור למגרש המקטרגים: אם העולם האמוני סבור שתפקידו הוא להוביל את העם, עליו גם לקבל אחריות על טעויות של הכבשים התועות שבו, ולא להמתין לכלב רועים קנדי לעשות את העבודה הזו.

הנטייה שלנו היא להטריח את המחשבה הביקורתית לרוב רק כנגד דעות שלא מוצאות חן בעינינו, ולהשהות את אי האמון מול דעות שתואמות את תפיסותינו ומזינות את השנאה כלפי כל מי שאנחנו לא אוהבים. זה מוביל לבסוף למעגל קסמים שבו ניתן למכור לנו כל שקר, בתנאי שהוא תומך במה שממילא חשבנו שאנחנו יודעים

ובתקווה לסכם את כל העניין הזה, נדגיש שפורום קפה שפרא אינו רואה את תפקידו כמי שצריך לשמש מופת או להנחיל רעיונות, אלא רק להצביע על רעיונות קלוקלים מצידם של אויבי היהדות. מאמץ זה נעשה בחתירה להשבת ההיגיון לשיח, בעידן שבו הציבור מותקף מכל עבר במניפולציות, שלמזלנו הן מעורטלות בפרהסיה, כך שדי להצביע על כך שהמלך הוא עירום.

ביעור שני בנט כדוגמה: איך לא לחשוב בעידן הפוסט-תבוני

כשבוחנים את האירועים הפוליטיים ברציונליות נטולת פניות, כל בר דעת מבין שאנחנו עומדים לפני מלחמה מול איראן. מבחינתו של ראש הממשלה, רק אירוע דרמטי כמלחמה ייאלץ את הציבור להתאחד סביב שלטון קיים וירחיק את הסיכון המידי לקריסת ממשלת המיעוט, שלאחר תרמיית הבחירות הגדולה איבדו חברי הקואליציה שלו כל סיכוי לשוב לזירה הציבורית. לכן, המסקנה הבלתי נמנעת היא שבנט, בייאושו – יפתח בקרוב מאוד במלחמה מול איראן, בעייתו שנבחר לא על פי הזדמנות להכרעה, אלא רק על פי האינטרס הפוליטי הצר שלו. מומחים שונים לחשיבה אסטרטגית אישרו באוזניי את החשש הזה, וגם אנשים המקורבים לבנט כלל לא שללו זאת על הסף. אין כל ספק שבנט כיום הוא אחד מהאנשים המסוכנים ביותר לקיומנו, וחובתנו לסלק בכל מחיר את ממשלת הזדון הזו שבראשה מטורף חסר עכבות, לפני שיהיה בידו לגרום את כולנו לאבדון. ובכן, עבדתי עליכם. הנה האמת: את הקטע שלעיל

ביעור עשירי החמץ הנסתר ביותר: מניפולציית הכנות

רטוריקה היא אחיזה עיניים ולא אמת, כשם שקוסם אינו מבצע קסמים אלא להטוטי זריזות ידיים. אך קוסם מתעתע במיוחד ינסה לעורר את אמון הקהל באמצעות חשיפת כמה מסודותיו שמאחורי הקלעים, רק כדי לשלוף לבסוף את השפן העיקרי, בדיוק ברגע שבו כנותו הכוזבת הרדימה את חוש הביקורת.

אם כן, האם ייתכן, אפוא, שכך בדיוק פעלתי כאן? חשפתי סודות רטוריים כמו אותו קוסם, כי רציתי להשיב

את אמונכם בי לאחר שהועמד בספק? ואולי המזימה שאפתנית אף יותר?

אפילו אני לא אוכל לענות על כך. החתירה לכנות דומה להתחבטות התמידית בשאלת קיום מצווה "לשמה". בשני המקרים, ככל שאדם חותר יותר לפעול לשמה, כך הוא הופך חשדן יותר לגבי מניעיו הנסתרים.

מנגד, לא אמורה להיות בעיה מיוחדת לבקר את הטקסטים שלי באותם כלים שמשמשים לביקורת טקסטים של יריבים. הנה:

"בטקסט שכולו מוקדש, לכאורה, לאזהרה מפני גנבת דעת, ניצלה גלי בת חורין, שאין לתת בה אמון ממילא מהיותה נשואה לגוי, את אמונו של הקורא רק כדי לשתול בתודעתו תיאוריית קונספירציה כנגד בנט, שגם אם שללה אותה, כביכול, ידעה היטב שהרעיון נזרע במוחו של הקורא. היא עצמה טענה שכך פועל המוח, ואין כל ספק שהמסקנה המתבקשת היא – שלשם בדיוק היא כיוונה מלכתחילה, וכל שאר הטקסט אינו אלא הסחת דעת".

גם זו השערה גרידא, שאין לה ראיה או תיקוף, וגם לא ייתכן שיהיו לה. היא אפשרית בהחלט, אבל כבר קבענו שאין לבלבל בין היתכנות לבין התממשות. אבל, אולי כן יש דרך לחצוב מידע מועיל בעזרת טיעון לוגי: אם זה נכון, אינכם יכולים לתת בי אמון ועליכם לבחון כל טענה על פי הכללים הנאותים לבחינת תקפותם של טיעונים.

אם זה לא נכון, אתם כן יכולים לבטוח בי ולקבל את המלצתי, שיש לבחון כל טקסט על פי הכללים הנאותים. מסקנה ("בלתי נמנעת"): בין שניתן לתת בי אמון ובין שלא – מה שבטוח – תמיד יש לבחון כל טקסט בכלי התבונה.

רק כשקראתי את הכול שוב, תפסתי שזה בדיוק מה שניסיתי לומר לאורך כל אותה "סערה" סביבי: כשמדובר בדעה, כלל לא משנה מי הכותב. האמת (או הכזב) אמורה ויכולה להיגזר מתוך הטקסט עצמו בעזרת כלי התבונה, ולא משנה מי אמר אותה.

אל תאמינו. אמונה מוקדשת לעיניים שנמצאים מחוץ לטווח שליטתו של ההיגיון. בכל שאר העיניים – הפעילו שיפוט תבוני בכל דבר ועניין. במיוחד עתה, כשתוכנות זדוניות תוקפות את ליבת המערכת – חיוני יותר להפעיל את חומת האש, היא התבונה שבכם. חג שמח, תבוני וכשר.

אם העולם האמוני סבור שתפקידו הוא להוביל את העם, עליו גם לקבל אחריות על טעויות של הכבשים התועות שבו, ולא להמתין לכלב רועים קנדי לעשות את העבודה הזו

כי הוא יחרור מלחמה עם איראן. אם לא הבחנתם שהטיעון מעגלי, בערו את החמץ הזה בעזרת עירונית חשדנית.

ביעור שמיני חמץ הבלבול בין היתכנות להתממשות

אי אפשר להכחיש שקיימת היתכנות שבנט יסבך את ישראל במלחמה עם איראן רק כדי לשמר את שלטונו. אבל **מהיתכנות לא נגזרת התממשות**. אדרבה, אם תפרוץ חלילה מלחמה, לא נוכל לדעת בוודאות שבנט יחרר אותה. אם לא תפרוץ, עתה אנחנו יכולים לדעת שבנט פחות גרוע משחשבנו קודם. המציאות מורכבת די הצורך לספק אינסוף תיאוריות הסבריות משכנועות על מה שיכול היה לקרות, אבל תמיד ממשות רק אפשרות אחת בלבד. אם תזכרו זאת תמיד, ביערתם מקרבכם את חמץ תיאוריות הקונספירציה.

ביעור תשיעי חמץ משאלת הלב השחורה

אמון הוא עניין של מוטיבציה. הנטייה שלנו היא להטריח את המחשבה הביקורתית לרוב רק כנגד דעות שלא מוצאות חן בעינינו, ולהשהות את אי האמון מול דעות שתואמות את תפיסותינו ומזינות את השנאה כלפי כל מי שאנחנו לא אוהבים. זה מוביל לבסוף למעגל קסמים שבו ניתן למכור לנו כל שקר, בתנאי שהוא תומך